

singør, ligesom man får indtrykket af, med hvilken overraskende hastighed nyheder om europæiske begivenheder nåede byen.

Med det foreliggende værk er frembragt et meget nyttigt hjælpemiddel til studiet af Nordens historie i de kritiske år i 1620-erne. Men samtidig gør det unægtelig læseren spændt på at se den bebudede afhandling, eftersom perioden 1613-29 er sørgelig forsømt hvad angår Danmarks udenrigspolitik.

Karl-Erik Frandsen

Rasmus Thestrup den ærlig Mand Med Kon' oc Bøen her huiler hand

RASMUS PEDERSEN THESTRUPS STAMBOG. *Udgivet ved Helge Søgaard af Århus Byhistoriske Udvalg, Universitetsforlaget i Aarhus 1972, 100 s. Ill. 34,50 kr.*

Overskriften stammer fra det »rædsomt skjøne« epitafium, der blandt godtfolk i Aarhus skulle bevare mindet om købmand Rasmus Thestrup. Selv om epitafiet ikke længere eksisterer i sin helhed, kan man dog stadig i byens domkirke se billedet af den gæve borgermand fra Christian IV's tid. Allermest nærværende føles Rasmus Thestrup dog i den »stambog« han skrev i 1650-erne, formentlig baseret på ældre notater. Her opregner han sine forfædre og slægtninge og noterer vigtige begivenheder i sit eget og sine børns liv, at de kan »vide hvorfra og af hvad slægt de er kommet«.

Rasmus Pedersen blev født 1588 i Thestrup i Ning herred, og hans forfædre »alle Gud ske lov ærlige og ægte forældre« hørte til storbondeslægter fra egnen syd og vest for Aarhus. Han opregner en halv snes forfædre, et dusin tanter og onkler og nævner summarisk hen ved 40 fætre og kusiner. Den fædrene slægt var udelukkende bønder, men på den mødrene side var et par onkler og fætre holdt til bogen og blev præster. Også Rasmus Thestrup brød op fra sit miljø. Han kom først i skole i Aarhus, siden som 14-årig til Lübeck, og mens han var der, døde hans forældre og hans 5 søskende af pest. Et par år senere aflagde han så – 17 år gammel – ed som borger i Aarhus.

Gennem stambogens notater kan man derpå følge de store og små begivenheder i hans tilværelse. En væsentlig del af optegnelserne angår hans 11 børn. Man får både fødselsdag og -time, solens og månens stilling i stjernetegnene, listen over fadderne, samt oplysning om hvem i slægten de enkelte børn er opkaldt efter. Der gøres omhyggeligt rede for børnenes skolegang og studeringer – fire af sønnerne blev teologer. Også pigerne skulle lære noget, det hedder om Ingeborg, at hun kom »i skole da hun var 5 år og 7 uger gammel og lærte så at læse, skrive og regne på 6 års tid« derpå »kom hun til sømmekvinde, hvor hun lærte at sy og kniple på 2 års tid«. Det gik dog ikke altid efter faderens ønske.

En af sønnerne passede ikke sin skolegang i den latinske skole og blev taget ud »må derfor takke sin egen ulydighed, om han det fortryder, når han bliver gammel«.

Stort set har Rasmus Thestrup kunnet glæde sig ved børnenes udvikling – og ved sin egen »karriere«. Han kan således notere en række hverv han fik betroet: kirkeværge, vinprøver, oldermænd, kæmner m. m. Honnet ambition har nok ikke været ham fremmed. Han noterer at sønnen Olufs bryllup på domhuset i Viborg var meget prægtigt og at der var 130 *adelige* med. Under den svenske besættelse i 1644 fik han 27 soldater indkvarteret, som »holdt så hus med mig, at jeg næppelig forvinder det her i verden«. Men han glemmer ikke at fortælle at de 27 var under kommando af »en ritmester af adel«.

Krigene var i det hele taget en hård belastning. 1628 var »et bedrøveligt år formedelst de mange krigsfolk«, og i 1645 »måtte jeg fattige mand på det ny igen til at opbygge det som de umilde mennesker for mig havde nedrevet og ganske fordærvet«. Trods disse og andre ulykker – storme som blæser mere end 3000 tagsten af og vælter hans huse – kunne Rasmus Thestrup dog hyppigt købe, forbedre eller ombygge jorder og huse. Han indrømmer gerne at han altid har haft stor lyst til at erhverve ejendom »over de 70 ildsteder og våninger«. Mere mærkeligt var, at han også samlede bøger og havde over 500 indbundne foruden 85 års almanakker og gamle dokumenter og antikviteter. Desværre må han også notere at fjenderne – og hans børn – har »forkommet« mange deraf.

Stambogen giver ikke mange oplysninger til byens eller landets historie, men den gør tiden og tidens gode borgerskab levende for en. Der er derfor grund til at glæde sig over Helge Søgaards nydelige udgave der på venstresiderne bringer stambogen i original ortografi, mens højresiderne gengiver den i let moderniseret sprogform. Hvortil kommer person-, sted- og sagregistre samt en kortfattet indledning. Udgaven kunne iøvrigt have givet anledning til at man prøvede at sætte Thestrup og hans familiekreds ind i en større social sammenhæng: forbindelsen mellem selvejere, købmænd, præster og de slægter der vandt frem under enevælden. Man kan måske antyde perspektivet ved at nævne at Rasmus Thestrup bl. a. var stamfader til landsdommer Mathias de Thestrup og generalprokurør Henrik Stampe (som begge blev adlede), baronerne Stampe, juristen Chr. Kold, statsmanden Enevold de Falsen, latinisten Niels Bygom Krarup samt Sigrid Undset.

Knud Prange